DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

8. maj 2008 *

I sag C-14/07,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 68 EF og 234 EF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 21. december 2006, indgået til Domstolen den 22. januar 2007, i sagen:

Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR

mod

Industrie- und Handelskammer Berlin,

procesdeltager:

Nicholas Grimshaw & Partners Ltd,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Rosas (refererende dommer), og dommerne U. Lõhmus, J. Klučka, P. Lindh og A. Arabadjiev,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: V. Trstenjak
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 24. oktober 2007,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR ved Rechtsanwalt N. Tretter

— Industrie- und Handelskammer Berlin ved Rechtsanwalt H. Raeschke-Kessler

— Nicholas Grimshaw & Partners Ltd ved Rechtsanwälte P.-A. Brand og U. Karpenstein

— den tjekkiske regering ved T. Boček, som befuldmægtiget

— den franske regering ved G. de Bergues og A.-L. During, som befuldmægtigede

— den italienske regering ved I. M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato W. Ferrante

— den slovakiske regering ved J. Čorba, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved W. Bogensberger, derefter ved A.-M. Rouchaud-Joët og S. Grünheid, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 29. november 2007,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8 i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager (EFT L 160, s. 37).

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem Industrie- und Handelskammer Berlin (herefter »IHK Berlin«) og arkitektkontoret Nicholas Grimshaw & Partners GbR (herefter »Grimshaw«), et selskab i henhold til engelsk ret, i anledning af et krav om erstatning og renter på grund af mangelfuld projektering af en bygning, idet sidstnævnte selskab har adciteret Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR (herefter »Weiss«) i Aachen.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser og internationale bestemmelser

3 Ottende og tiende betragtning til forordning nr. 1348/2000 har følgende ordlyd:

»(8) For at denne forordning kan fungere efter hensigten, er det kun i undtagelsestilfælde muligt at nægte at forkynde dokumenter.

[…]

(10) Af hensyn til adressatens interesser finder forkyndelsen sted på det officielle sprog eller på et af de officielle sprog på forkyndelsesstedet, eller på et andet af den fremsendende medlemsstats sprog, som adressaten forstår.«

4 Forordningens artikel 4, stk. 1, bestemmer:

»Retslige dokumenter fremsendes direkte og hurtigst muligt mellem de instanser, der er udpeget på grundlag af artikel 2.«

5 Forordningens artikel 5 med overskriften »Oversættelse af dokumenter« bestemmer:

»1. Rekvirenten skal af den fremsendende instans, som han overdrager dokumentet til med henblik på fremsendelse, underrettes om, at adressaten kan nægte at modtage dokumentet, hvis det ikke er affattet på et af de i artikel 8 omhandlede sprog.

2. Rekvirenten afholder eventuelle udgifter til oversættelse, der er påløbet forud for dokumentets fremsendelse, med forbehold af en eventuel senere afgørelse truffet af retten eller den kompetente myndighed om, hvem disse udgifter påhviler.«

6 Artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 med overskriften »Mulighed for at nægte at modtage dokumentet« fastsætter:

»1. Den modtagende instans underretter adressaten om, at han kan nægte at modtage det dokument, der skal forkyndes, hvis det ikke er affattet på et af følgende sprog:

a) på modtagerstatens officielle sprog eller, hvis der er flere officielle sprog i den pågældende medlemsstat, på det officielle sprog eller et af de officielle sprog på det sted, hvor forkyndelsen skal finde sted, eller

b) på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår.

2. Har den modtagende instans fået oplyst, at adressaten nægter at modtage dokumentet, jf. stk. 1, underretter den straks den fremsendende instans herom ved hjælp af den i artikel 10 omhandlede attest og returnerer anmodningen og de dokumenter, der ønskes oversat, til den fremsendende instans.«

7 Samme forordnings artikel 19, stk. 1, bestemmer:

»Når en stævning eller et tilsvarende dokument har skullet sendes til en anden medlemsstat med henblik på forkyndelse efter denne forordning, og sagsøgte ikke er mødt, må dommeren ikke afgøre sagen, før det er fastslået:

a) enten at dokumentet er forkyndt ved anvendelse af en af de fremgangsmåder, der har hjemmel i modtagerstatens lovgivning for forkyndelse af dokumenter i indenlandske sager for personer, som opholder sig på dens territorium, eller

b) at dokumentet faktisk er afleveret til sagsøgte eller på hans bopæl i overensstemmelse med en anden fremgangsmåde, som har hjemmel i denne forordning

og at forkyndelsen eller afleveringen i hvert af disse tilfælde har fundet sted i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.«

8 De andre stykker i artikel 19 i forordning nr. 1348/2000 vedrører særlige tilfælde, som angår den situation, hvor sagsøgeren ikke giver møde.

9 Artikel 26 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1) har følgende ordlyd:

»1. Såfremt en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges ved en ret i en anden medlemsstat, men ikke giver møde, erklærer den pågældende ret sig på embeds vegne inkompetent, hvis den ikke er kompetent efter reglerne i denne forordning.

2. Retten udsætter sagen, indtil det er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at alle hertil fornødne foranstaltninger har været truffet.

3. Artikel 19 i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 […] anvendes i stedet for stk. 2, såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument skal fremsendes fra én medlemsstat til en anden i medfør af nævnte forordning.

4. Finder forordning (EF) nr. 1348/2000 ikke anvendelse, anvendes artikel 15 i Haagerkonventionen [af] 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål, såfremt det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument skal fremsendes i medfør af nævnte konvention.«

10 Desuden følger det af artikel 34, nr. 2, i forordning nr. 44/2001, at en retsafgørelse afsagt i en medlemsstat ikke kan anerkendes i en anden medlemsstat, såfremt »det indledende processkrift i sagen eller et tilsvarende dokument ikke er blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det«.

11 Sådanne bestemmelser er ligeledes fastsat ved konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »Bruxelleskonventionen«).

12 Konventionens artikel 20 vedrører udeblivelsessager.

13 Den nævnte konventions artikel 27, nr. 2, bestemmer:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

[…]

2. såfremt det indledende processkrift i sagen eller en tilsvarende retsakt ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen

[…]«

14 Artikel 5 i Haagerkonventionen af 15. november 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål (herefter »Haagerkonventionen af 1965«) fastsætter:

»Den centrale myndighed i modtagerstaten foretager eller lader foretage forkyndelse af dokumentet enten

a) ved anvendelse af en af de fremgangsmåder, der i modtagerstatens lovgivning er foreskrevet for forkyndelse af dokumenter i indenlandske sager for personer, som opholder sig på dens territorium, eller

b) ved anvendelse af en særlig fremgangsmåde, som rekvirenten har anmodet om, forudsat at den ikke er uforenelig med modtagerstatens lovgivning.

[…]

Skal forkyndelse ske i overensstemmelse med første afsnit, kan den centrale myndighed forlange, at dokumentet affattes på eller oversættes til det officielle sprog eller et af de officielle sprog i modtagerstaten. […]«

15 Konventionens artikel 15, stk. 1, bestemmer:

»Når en stævning eller et tilsvarende dokument har skullet sendes til udlandet med henblik på forkyndelse efter denne konvention, og sagsøgte ikke er mødt, må dommeren ikke afgøre sagen, før det er fastslået, at:

a) dokumentet er forkyndt ved anvendelse af en af de fremgangsmåder, der har hjemmel i modtagerstatens lovgivning for forkyndelse af dokumenter i indenlandske sager for personer, som opholder sig på dens territorium, eller

b) dokumentet virkelig er blevet afleveret til sagsøgte eller på hans bopæl i overensstemmelse med en anden fremgangsmåde, som har hjemmel i konventionen,

og at forkyndelsen eller afleveringen i hvert af disse tilfælde har fundet sted i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.«

16 I artikel 20, stk. 1, litra b), i Haagerkonventionen af 1965 angives det, at konventionen ikke er til hinder for, at kontraherende stater enes om at fravige navnlig artikel 5, stk. 3, med hensyn til anvendelse af sprog.

Nationale bestemmelser

17 Et indledende processkrift er defineret i § 253 i den borgerlige retsplejelov (»Zivilprozessordning«). Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

»1) Anlæggelse af et søgsmål sker ved forkyndelse af et processkrift (stævning).

2) Stævningen skal omfatte:

1. En angivelse af parterne og retten

2. En præcis angivelse af sagsgenstanden og årsagen til søgsmålet samt præcise påstande.

3) Stævningen skal desuden, når fastlæggelsen af den kompetente domstol afhænger heraf, angive sagsgenstandens størrelse, medmindre den består i et bestemt pengebeløb, og den skal angive, om sagen af bestemte grunde ikke bør afgøres af en enkelt dommer.

4) Desuden finder de almindelige regler om forberedende processkrifter ligeledes anvendelse på en stævning.«

18 § 131 i den borgerlige retsplejelov har overskriften »Dokumenter vedlagt som bilag«. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

»1) De dokumenter, som en part råder over, og som der henvises til i det forberedende processkrift, skal vedlægges dette processkrift i original eller i kopi.

2) Drejer det sig kun om enkeltstående dele af et dokument, er det tilstrækkeligt at vedlægge et uddrag, som indeholder dokumentets indledning, det uddrag, som er relevant for sagen, en angivelse af formålet hermed samt dokumentets dato og underskrift.

3) Har den anden part allerede kendskab til disse dokumenter, eller er dokumenterne omfangsrige, er det tilstrækkeligt med en præcis angivelse af dokumenternes art og en henvisning til disse.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

19 IHK Berlin har på grundlag af en arkitektkontrakt over for Grimshaw fremsat krav om erstatning og renter som følge af mangelfuld projektering. I henhold til den pågældende kontrakt havde Grimshaw forpligtet sig til at levere projekteringsydelser til brug for et ejendomsprojekt i Berlin.

20 I arkitektaftalens punkt 3.2.6 har parterne aftalt følgende:

»Ydelserne skal leveres på tysk. Skriftvekslingen mellem [IHK Berlin] og [Grimshaw] og myndighederne og offentlige institutioner skal affattes på tysk.«

21 Det fremgår af de sagsakter, som er blevet fremlagt for Domstolen, at aftalen er underlagt tysk ret (aftalens punkt 10.4), og i tilfælde af en tvist er værnetinget Berlin (aftalens punkt 10.2), hvilket er blevet bekræftet under retsmødet.

22 Grimshaw har adciteret Weiss.

23 I stævningen fra IHK Berlin, som er en del af de for Domstolen fremlagte sagsakter, er nævnt forskellige beviser, som påberåbes til støtte for anbringenderne. Denne dokumentation er vedlagt stævningen som bilag, og sagsakterne består af ca. 150 sider.

24 Som den forelæggende ret har anført, er indholdet af bilagene desuden delvist gengivet i stævningen. De nævnte bilag omfatter den arkitektaftale, som parterne har indgået, en tillægsaftale til nævnte arkitektaftale samt udkast hertil, et uddrag af listen over ydelser, adskillige dokumenter eller uddrag af dokumenter, såsom tekniske rapporter eller opgørelser, samt flere skrivelser, herunder skrivelser fra Grimshaw, som vedrører den skriftveksling, der har fundet sted mellem de firmaer, der havde til opgave at konstatere og udbedre de i hovedsagen omhandlede mangler.

25 Efter at Grimshaw i første omgang nægtede at modtage stævningen under henvisning til, at der ikke forelå en oversættelse til engelsk, fik Grimshaw udleveret en engelsk version af denne stævning samt de ikke oversatte bilag på tysk den 23. maj 2003 i London.

26 Ved svarskrift af 13. juni 2003 gjorde Grimshaw gældende, at forkyndelsen var behæftet med fejl, fordi bilagene ikke var blevet oversat til engelsk. Grimshaw afviste af denne grund at modtage stævningen med henvisning til artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000, og det er Grimshaws opfattelse, at den nævnte stævning ikke er blevet lovligt forkyndt. Grimshaw har gjort gældende, at der er indtrådt forældelse.

27 Landgericht Berlin har fastslået, at stævningen er blevet lovligt forkyndt den 23. maj 2003. Kammergericht Berlin har afvist Grimshaws appel. Weiss har iværksat revisionsanke af appeldommen ved Bundesgerichtshof.

28 Den forelæggende ret har anført, at en stævning, hvori der henvises til vedlagte bilag, i henhold til den tyske retsplejelov udgør et samlet hele med bilagene, og at en sagsøgt skal råde over alle de informationer, som er nødvendige for at han kan udøve sin ret til forsvar, og som sagsøgeren påberåber sig. Spørgsmålet, om en stævning er lovligt forkyndt, kan derfor ikke bedømmes uafhængigt af forkyndelsen af bilagene ud fra en formodning om, at de væsentlige informationer allerede fremgår af stævningen, og at retten til kontradiktion er iagttaget, fordi sagsøgte, hvad angår indholdet af bilagene, stadig har tilstrækkelig mulighed for at tage til genmæle under retssagen.

29 En undtagelse til dette princip er tilladt, når sagsøgtes informationsbehov ikke tilsidesættes væsentligt, f.eks. fordi et bilag, der ikke er vedlagt stævningen, er blevet fremsendt næsten samtidig med stævningen, eller fordi sagsøgte allerede kendte til alle dokumenterne inden sagens anlæg.

30 Den forelæggende ret har anført, at Grimshaw i det foreliggende tilfælde ikke havde kendskab til alle dokumenterne, især ikke dem, der vedrørte konstateringen og udbedringen af manglerne samt udgifterne hertil. Sådanne dokumenter kan ikke anses for at være ubetydelige detaljer, da bedømmelsen af disse dokumenter kan være afgørende for, om sagsøgte beslutter at indgive et svarskrift.

31 Den forelæggende ret har rejst spørgsmålet, om det er med rette, at Grimshaw har nægtet at modtage stævningen. Den forelæggende ret har præciseret, at ingen af de organer, der repræsenterer Grimshaw, forstår tysk.

32 Ifølge Bundesgerichtshof kan artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 fortolkes således, at det ikke er muligt at nægte at modtage en forkyndelse under henvisning til, at bilagene ikke er oversat.

33 Denne bestemmelse nævner således ikke nægtelse af at modtage bilag. Desuden stilles der i den formular, som i henhold til forordningens artikel 4, stk. 3, første punktum, skal anvendes ved anmodninger om forkyndelse i Den Europæiske Unions medlemsstater, kun krav om dokumentets art og det anvendte sprog for så vidt angår det dokument, der skal forkyndes (punkt 6.1 og 6.3), og ikke bilagene hertil, hvorom det kun kræves, at antallet angives (punkt 6.4).

34 For det tilfælde, at det er muligt at nægte at modtage forkyndelsen alene med den begrundelse, at bilagene ikke er oversat, har den forelæggende ret anført, at en kontrakt, hvori sagsøgeren og sagsøgte har aftalt, at skriftvekslingen foregår på tysk, efter rettens mening ikke er tilstrækkelig til at udelukke sagsøgtes ret til at nægte modtagelse i medfør af artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000.

35 Denne aftale betyder således ikke, at sagsøgte forstår sproget i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i forordning nr. 1348/2000. Som den forelæggende ret imidlertid har anført, er retslæren delt med hensyn til dette spørgsmål, idet visse forfattere mener, at en aftale om anvendelse af et sprog i kontraktforhold må skabe en formodning for kendskab til dette sprog som omhandlet i nævnte forordning.

36 Endelig og i tilfælde af, at en aftaleklausul ikke skaber en formodning for kendskab til det omhandlede sprog, spørger den forelæggende ret, om det er muligt under alle omstændigheder at nægte at modtage en forkyndelse af en stævning, hvis bilag ikke er oversat, eller om der findes undtagelser, eksempelvis når sagsøgte allerede råder over en oversættelse af bilagene, eller når indholdet af bilagene er gengivet ordret i den oversatte stævning.

37 Dette kan ligeledes være tilfældet, når bilagsdokumenterne er affattet på det sprog, som gyldigt er blevet valgt af parterne i henhold til en kontrakt. Den forelæggende ret nævner en situation med svage parter, som eventuelt bør beskyttes, såsom grænseoverskridende forbrugere, som i henhold til en kontrakt har accepteret, at skriftvekslingen skal finde sted på den erhvervsdrivendes sprog.

38 Den forelæggende ret har imidlertid anført, at Grimshaw i hovedsagen har indgået en kontrakt i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed. Den forelæggende ret mener ikke, at der foreligger noget særligt behov for beskyttelse med hensyn til Grimshaw, og er ikke af den opfattelse, at det er nødvendigt at anerkende, at Grimshaw har ret til at nægte at modtage et dokument.

39 Det er under disse omstændigheder, at Bundesgerichtshof har besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 8, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1348/2000 […] fortolkes således, at der ikke består en ret for adressaten til at nægte at modtage et dokument […], når

alene bilagene til et dokument, der skal forkyndes, ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende:

Skal artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000 fortolkes således, at adressaten »forstår« en afsenderstats sprog som omhandlet i forordningen, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har aftalt med rekvirenten, at skriftvekslingen foregår på afsenderstatens sprog?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende:

Skal artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 fortolkes således, at adressaten under alle omstændigheder ikke under henvisning til denne bestemmelse kan nægte at modtage sådanne bilag til et dokument, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed indgår en kontrakt, hvori det aftales, at skriftvekslingen foregår på afsenderstatens sprog, og de fremsendte bilag både vedrører denne skriftveksling og er affattet på det aftalte sprog?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Om det første spørgsmål

40 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at der ikke består en ret for adressaten til at nægte at modtage et dokument, der skal forkyndes, når alene bilagene til dette dokument ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår.

41 Indledningsvis bemærkes, at forordning nr. 1348/2000 finder anvendelse på dokumenter, der skal forkyndes, som kan være af meget forskellig art, alt afhængig af om det drejer sig om retslige eller udenretslige dokumenter, og i førstnævnte tilfælde, alt afhængig af om der er tale om et indledende processkrift, en retsafgørelse, en fuldbyrdelsesforanstaltning eller ethvert andet dokument. Det spørgsmål, som er forelagt Domstolen, vedrører et indledende processkrift.

42 Henset til, at vigtigheden og betydningen af bilagene til et dokument, der skal forkyndes, kan variere alt afhængig af arten af dette dokument, bør argumentationen og svarene i denne dom begrænses til alene at gælde med hensyn til indledende processkrifter.

43 Det fremgår herved af de for Domstolen afgivne indlæg, at antallet og arten af de dokumenter, som skal vedlægges som bilag til et indledende processkrift, varierer betydeligt i de forskellige retssystemer. I visse retssystemer skal et sådant processkrift ikke indeholde andet end sagens genstand og en angivelse af de faktiske og retlige

anbringender til støtte for kravet, idet bilagene fremsendes særskilt, mens andre retssystemer, såsom det tyske, kræver, at bilagene fremsendes samtidig med det indledende processkrift og udgør en integrerende del heraf.

44 Det bemærkes, at artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 ikke nævner bilagene til et dokument, der skal forkyndes. Angivelsen i forordningens artikel 8, stk. 2, af »dokumenter, der ønskes oversat«, lader imidlertid forstå, at dokumentet kan bestå af flere dokumenter.

45 Eftersom ordlyden af artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 ikke giver nogen nyttig vejledning, må denne bestemmelse fortolkes i lyset af dens formål og dens kontekst og i videre forstand formålet med og konteksten for selve forordning nr. 1348/2000 (jf. i denne retning dom af 19.9.2000, sag C-287/98, Linster, Sml. I, s. 6917, præmis 43).

46 Som det fremgår af anden betragtning til forordning nr. 1348/2000, har den til formål at forbedre og fremskynde fremsendelsen af dokumenter. Disse formål gentages i sjette til ottende betragtning. Sidstnævnte betragtning angiver således, at »for at denne forordning kan fungere efter hensigten, er det kun i undtagelsestilfælde muligt at nægte at forkynde dokumenter«. Forordningens artikel 4, stk. 1, fastsætter desuden, at retslige dokumenter fremsendes direkte og hurtigst muligt.

47 Disse mål kan imidlertid ikke virkeliggøres ved en svækkelse af retten til forsvar (jf. analogt, hvad angår forordning nr. 44/2001, dom af 14.12.2006, sag C-283/05, ASML, Sml. I, s. 12041, præmis 24). Denne ret, som afledes af retten til retfærdig rettergang, der er knæsat i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«), udgør en grundlæggende rettighed, som er en del af de almindelige retsgrundsætninger, som Domstolen skal beskytte (jf. især ASML-dommen, præmis 26).

48 Det er således vigtigt at søge at forene formålene vedrørende effektivitet og fremskyndelse af fremsendelsen af processkrifter, som er nødvendige med henblik på en ordentlig retspleje, med formålet om beskyttelse af retten til forsvar, især i forbindelse med fortolkningen af artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 og mere specifikt begrebet dokument, der skal forkyndes, når dette dokument består i et indledende processkrift, med henblik på at kunne fastslå, om et sådant dokument bør omfatte bilag bestående i dokumentation.

49 Det bemærkes imidlertid, at disse formål med forordning nr. 1348/2000 ikke i sig selv gør det muligt at fortolke begrebet indledende processkrift inden for rammerne af artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 med henblik på at afgøre, om et indledende processkrift kan eller bør omfatte bilag. De gør det ej heller muligt at fastslå, om oversættelse af et indledende processkrift er af afgørende betydning for sagsøgtes ret til forsvar, hvilket ville kunne kaste lys over rækkevidden af oversættelseskravet i forordningens artikel 8.

50 En fortolkning af forordning nr. 1348/2000 kan heller ikke adskilles fra udviklingen på området for retsligt samarbejde i civile sager, som denne forordning er en del af, og nærmere bestemt forordning nr. 44/2001, som i artikel 26, stk. 3 og 4, udtrykkeligt henviser til forordning nr. 1348/2000.

51 Adskillige bestemmelser opstiller således krav om, at domstolene, inden de afsiger udeblivelsesdom eller anerkender en retsafgørelse, skal efterprøve, om forkyndelsen af det indledende processkrift er foregået på en sådan måde, at retten til forsvar er blevet respekteret (jf. navnlig med hensyn til udeblivelsessager, artikel 19, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000, artikel 26, stk. 2, i forordning nr. 44/2001 og Bruxelleskonventionens artikel 20, stk. 2; hvad angår anerkendelse af afgørelser, jf. navnlig artikel 34, nr. 2, i forordning nr. 44/2001 og Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2).

52 Forud for ikrafttrædelsen af forordning nr. 1348/2000 gennemførtes grænseoverskridende forkyndelser mellem medlemsstaterne i henhold til Haagerkonventionen af 1965, hvortil der henvises i artikel 26, stk. 4, i forordning nr. 44/2001 og i Bruxelleskonventionens artikel 20, stk. 3, eller i henhold til bilaterale aftaler mellem medlemsstaterne. Haagerkonventionen og størstedelen af disse aftaler fastsætter imidlertid ikke en generel forpligtelse til at oversætte samtlige dokumenter, der skal forkyndes, idet de nationale domstole var af den opfattelse, at retten til forsvar var tilstrækkeligt beskyttet, når adressaten for et dokument, som var blevet forkyndt, rådede over en frist, som satte ham i stand til at få oversat dette dokument og tilrettelægge sit forsvar.

53 Desuden præciserer forordning nr. 1348/2000 ikke selv, om retten til at nægte at modtage et dokument i mangel af en oversættelse ligeledes består i tilfælde af en postforkyndelse gennemført i henhold til forordningens artikel 14. Med henblik på en fortolkning af sidstnævnte bestemmelse er det nødvendigt at gennemgå konventionens forklarende rapport om forkyndelse i medlemsstaterne i Den Europæiske Union af retslige og udenretslige dokumenter i civile sager og handelssager, som blev vedtaget ved retsakt fra Rådet for Den Europæiske Union af 26. maj 1997 (EFT C 261, s. 1, herefter »konventionen af 1997«, forklarende rapport, s. 26) på grundlag af artikel K.3 i EU-traktaten, og hvis tekst har inspireret forordning nr. 1348/2000 (jf. i denne retning dom af 8.11.2005, sag C-443/03, Leffler, Sml. I, s. 9611, præmis 47).

54 Kommentaren til artikel 14, stk. 2, i konventionen af 1997 vedrørende postforkyndelse angiver:

»Med denne artikel tillades forkyndelse med posten.

Medlemsstaterne kan dog for at sikre personer, der er bosat på deres territorium, angive, under hvilke omstændigheder postforkyndelse kan finde sted for de pågældende. Det kan f.eks. kræves, at det skal ske som rekommanderet forsendelse eller i henhold til konventionens bestemmelser om oversættelse af dokumenter.«

55 Visse medlemsstater har med urette eller med rette fortolket artikel 14, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 således, at oversættelse af dokumentet ikke er nødvendig i tilfælde af postforkyndelse, og har fundet det nødvendigt at præcisere i overensstemmelse med muligheden fastsat i forordningens artikel 14, stk. 2, at de har været imod forkyndelse af retsdokumenter uden oversættelse (jf. herved meddelelserne fra medlemsstaterne i henhold til artikel 23 i forordning nr. 1348/2000 (EFT 2001 C 151, s. 4) og første ajourføring af meddelelserne fra medlemsstaterne (EFT 2001 C 202, s. 10)).

56 Det fremgår af gennemgangen af bestemmelserne i henholdsvis Haagerkonventionen af 1965, Bruxelleskonventionen og konventionen af 1997, forordning nr. 1348/2000 og nr. 44/2001 samt meddelelserne fra medlemsstaterne i henhold til artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 1348/2000, at på de emneområder, som er omfattet af disse bestemmelser, anses oversættelse af et indledende processkrift, som foretages af sagsøgeren, hverken af fællesskabslovgiver eller medlemsstaterne for ubetinget nødvendig med henblik på sagsøgtes udøvelse af retten til forsvar, idet sagsøgte alene bør råde over en tilstrækkelig frist, som sætter ham i stand til at få stævningen oversat og tilrettelægge sit forsvar.

57 Et sådant valg fra fællesskabslovgivers side og fra medlemsstaterne er ikke i strid med beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder i henhold til EMRK. Denne konventions artikel 6, stk. 3, litra a), hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, i særdeleshed er berettiget til ufortøvet at modtage udførlig underretning på et sprog,

som han forstår, om arten af og årsagen til den anklage, der er rejst mod ham, finder kun anvendelse i straffesager. Ingen af EMRK's bestemmelser opstiller krav om oversættelse af et indledende processkrift i civile og kommercielle sager.

58 Det følger heraf, at dersom fællesskabslovgiver ved artikel 8 i forordning nr. 1348/2000 har valgt at gøre det muligt for adressaten for et dokument at nægte at modtage dette, hvis det ikke er oversat til modtagerstatens officielle sprog eller et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, er dette hovedsageligt med henblik på en ensartet fastlæggelse af, hvem der skal forestå oversættelsen af et sådant dokument og bære omkostningerne i forbindelse hermed på tidspunktet for forkyndelsen af dette dokument.

59 Idet gennemgangen af international ret og fællesskabsretten vedrørende rækkevidden af princippet om beskyttelse af retten til forsvar, herunder navnlig nødvendigheden af en oversættelse af det indledende processkrift, har gjort det muligt at præcisere formålet med artikel 8 i forordning nr. 1348/2000, er det i lyset af denne bestemmelse, at det må afgøres, hvad der forstås ved begrebet dokument, der skal forkyndes i artikel 8's forstand, når dokumentet består i et indledende processkrift, og om et sådant dokument omfatter bilag bestående i dokumentation.

60 Forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes selvstændigt med henblik på dens ensartede anvendelse (Leffler-dommen, præmis 45 og 46). Det samme gælder forordning nr. 44/2001, herunder navnlig begrebet »indledende processkrift« som omhandlet i denne forordnings artikel 26 og artikel 34, nr. 2, samt de tilsvarende bestemmelser i Bruxelleskonventionen.

61 Domstolen har i forbindelse med en afgørelse vedrørende fortolkningen af Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2, om anerkendelse af afgørelser, defineret

begrebet det indledende processkrift i sagen eller en tilsvarende retsakt som den eller de retsakter, hvis forskriftsmæssige og rettidige forkyndelse for eller meddelelse til sagsøgte sætter denne i stand til at gøre sine rettigheder gældende forud for, at der træffes en eksigibel retsafgørelse i domsstaten (jf. i denne retning dom af 13.7.1995, sag C-474/93, Hengst Import, Sml. I, s. 2113, præmis 19).

62 Domstolen fastslog således, at i den sag, som gav anledning til Hengst Import-dommen, udgjordes det indledende processkrift af betalingspålægget (»decreto ingiuntivo«) afsagt af en italiensk domstol i henhold til artikel 641 i den italienske retsplejelov og rekvirentens begæring om pålægget. Det er således forkyndelsen af disse to dokumenter i forening, som bevirker, at den sagsøgte får en frist til at fremkomme med en indsigelse. Desuden kan sagsøgeren ikke opnå en eksigibel afgørelse, før denne frist er udløbet (Hengst Import-dommen, præmis 20).

63 Domstolen anførte, at et »decreto ingiuntivo« kun består af en formular, som, for at kunne forstås, skal læses sammen med begæringen. På den anden side vil en forkyndelse alene af begæringen ikke sætte sagsøgte i stand til at afgøre, om han skal tage skridt til at varetage sine interesser, idet han, uden et »decreto ingiuntivo«, ikke vil have kendskab til, om retten har taget begæringen til følge. Hertil kommer, at kravet om en forkyndelse af et »decreto ingiuntivo« sammen med begæringen bekræftes af artikel 643 i den italienske retsplejelov, hvori det bestemmes, at en sådan forkyndelse udgør indledningen af sagen (Hengst Import-sagen, præmis 21).

64 Det følger af fastlæggelsen af begrebet indledende processkrift som et selvstændigt begreb som fortolket af Domstolen, at et sådant processkrift bør indeholde det eller de dokumenter, når disse er uløseligt forbundet, som gør det muligt for sagsøgte at forstå sagens genstand og baggrunden for sagsøgerens søgsmål samt den omstændighed, at der findes en retslig procedure, hvor vedkommende kan gøre sine rettigheder gældende, enten ved at forsvare sig under en verserende retssag eller, som tilfældet var i den sag, som gav anledning til Hengst Import-dommen, ved at appellere en afgørelse truffet på grundlag af en ensidig begæring.

65 Desuden, som det er anført i denne doms præmis 43, fastsætter visse nationale lovgivninger ikke, at dokumentation i en sag skal vedlægges som bilag til det, som de definerer som det indledende processkrift, men tillader, at denne dokumentation fremsendes særskilt. Sådanne dokumenter anses således ikke for at være uløseligt forbundet med det indledende processkrift, i den forstand, at de er uundværlige for, at sagsøgte er i stand til at forstå dels det krav, som er blevet fremsat over for ham, dels at der findes en retslig procedure, men fungerer som bevissikring og adskiller sig fra formålet med selve forkyndelsen.

66 Det bemærkes herved, at betingelserne for anerkendelse af afgørelser fastsat i forordning nr. 44/2001 er blevet lempet i forhold til betingelserne fastsat i Bruxelleskonventionen.

67 Denne forordnings artikel 34, nr. 2, opgiver således kravet om, at det indledende processkrift skal meddeles i god tid, fastsat i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2, for at fremhæve en effektiv overholdelse af retten til forsvar, idet denne ret anses for overholdt, når sagsøgte har fået kendskab til den verserende retssag og har kunnet anfægte en afgørelse, som er blevet truffet vedrørende sagsøgte (jf. i denne retning ASML-dommen, præmis 20 og 21).

68 Denne ændring af forordning nr. 44/2001 i forhold til Bruxelleskonventionen bestyrker fortolkningen af begrebet dokument, der skal forkyndes, når dette består i et indledende processkrift, hvorefter et sådant dokument skal omfatte de væsentlige oplysninger, for at sagsøgte først og fremmest forstår, at der findes en retslig procedure, men ikke al den dokumentation, som gør det muligt at føre bevis for de forskellige faktiske og retlige omstændigheder, som danner grundlag for kravet.

69 Det følger heraf, at begrebet dokument, der skal forkyndes, i artikel 8 i forordning nr. 1348/2000, når dette dokument består i et indledende processkrift, skal fortolkes

således, at dokumentation, som udelukkende varetager en bevisfunktion, og som ikke er uløseligt forbundet med stævningen, for så vidt som de ikke er uundværlige med henblik på at forstå sagens genstand og årsagen til sagsøgerens søgsmål, ikke udgør en integrerende del heraf.

70 Bedømmelsen af begrebet dokument, som det fremgår af EMRK, herunder navnlig artikel 6, stk. 3, litra a), som nævnt i denne doms præmis 57, resulterer i en lignende konklusion hvad angår straffesager. Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal et anklageskrift således oplyse den anklagede ikke blot om årsagen til anklagen, dvs. de faktiske omstændigheder, som han anklages for, og som danner grundlag for anklagen, men ligeledes den retlige kvalificering af disse faktiske omstændigheder, og der skal være tale om detaljerede oplysninger (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 25.3.1999, Pélissier og Sassi mod Frankrig, *Report of Judgements and Decisions* 1999-II, præmis 51, samt dom af 19.12.2006, Mattei mod Frankrig, nr. 34043/02, præmis 34). Modsat stilles der ikke spørgsmålstegn ved retten til forsvar alene grundet den omstændighed, at anklageskriftet ikke omfatter dokumentation for de faktiske omstændigheder, som den anklagede anklages for.

71 Hvad angår EMRK's artikel 6, stk. 3, litra e), som anerkender den anklagedes ret til at få stillet en tolk til rådighed, har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol desuden fastslået, at denne ret ikke kan udstrækkes til et krav om en skriftlig oversættelse af alle de skriftlige bevisstykker eller officielle dokumenter i proceduren (Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 19.12.1989, Kamasinski mod Østrig, serie A, nr. 168, præmis 74).

72 Som det fremgår af konstateringen i denne doms præmis 57, stilles der mindre strenge krav med hensyn til beskyttelse af retten til forsvar i civile og kommercielle sager end i straffesager.

73 Henset hertil må begrebet »dokument, der skal forkyndes«, i artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000, når dette dokument består i et indledende processkrift, forstås som angivende det eller de dokumenter, hvis forkyndelse over for sagsøgte

er foretaget rettidigt, som sætter denne i stand til at gøre sine rettigheder gældende i forbindelse med en retslig procedure i afsenderstaten. Et sådant dokument skal gøre det muligt med sikkerhed at fastlægge i det mindste sagens genstand og årsagen til kravet samt anmodningen om at optræde for en domstol eller, alt afhængig af arten af den verserende retssag, muligheden for at foretage en anfægtelse ved en domstol. Dokumenter, som udelukkende varetager en bevisfunktion, og som ikke er uundværlige med henblik på at forstå sagens genstand og årsagen til kravet, udgør ikke en integrerende del af det indledende processkrift som omhandlet i forordning nr. 1348/2000.

74 En sådan fortolkning er i overensstemmelse med formålene om at forbedre og fremskynde fremsendelsen af dokumenter i forordning nr. 1348/2000. Oversættelse af dokumentation kan således tage betydelig tid, mens denne oversættelse under alle omstændigheder ikke har betydning for sagens behandling for domstolen i afsenderstaten og på afsenderstatens sprog.

75 Det tilkommer den nationale domstol at efterprøve, om indholdet af det indledende processkrift sætter sagsøgte i stand til at gøre sine rettigheder gældende i afsenderstaten og navnlig sætter ham i stand til at fastlægge sagens genstand og årsagen til det krav, som er blevet rejst over for ham, samt at gøre sig klart, at der findes en retslig procedure.

76 Dersom den nationale domstol vurderer, at indholdet er utilstrækkeligt med henblik herpå med den begrundelse, at bilagene indeholder visse væsentlige oplysninger vedrørende kravet, påhviler det den nationale domstol at søge at løse problemet inden for rammerne af sine nationale procesregler samtidig med, at den sikrer den fulde virkning af forordning nr. 1348/2000 under overholdelse af dens formål (jf. i denne retning Leffler-dommen, præmis 69), og mens den bedst muligt varetager interesserne for begge parter i sagen.

77 Ophavsmanden til det indledende processkrift kan således gives mulighed for at afhjælpe den manglende oversættelse af et uundværligt bilag ved at fremsende

oversættelsen efter den fremgangsmåde, som er fastsat i forordning nr. 1348/2000 og hurtigst muligt. Hvad angår betydningen for forkyndelsesdatoen af fremsendelsen af en oversættelse har Domstolen udtalt, at denne dato skal fastsættes i analogi med det system med to datoer, der er fastsat i artikel 9, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1348/2000 (Leffler-dommen, præmis 65-67), med henblik på at sikre de respektive parters interesser.

78 Henset til ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at adressaten for et indledende processkrift, som skal forkyndes, ikke har ret til at nægte at modtage dette dokument, forudsat at dokumentet sætter adressaten i stand til at gøre sine rettigheder gældende inden for rammerne af en retslig procedure i afsenderstaten, når dette dokument ledsages af bilag bestående i dokumentation, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, men udelukkende varetager en bevisfunktion og ikke er uundværlige med henblik på at forstå sagens genstand og årsagen til kravet. Det tilkommer den nationale domstol at efterprøve, om indholdet af det indledende processkrift i tilstrækkelig grad gør det muligt for sagsøgte at gøre sine rettigheder gældende, eller om det påhviler afsenderen at afhjælpe den manglende oversættelse af et uundværligt bilag.

Om det andet spørgsmål

79 Med det andet spørgsmål, som er stillet for det tilfælde, at svaret måtte være, at adressaten for dokumentet kan nægte at modtage det, når dets bilag ikke er oversat, spørger den forelæggende ret, om artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at adressaten for et forkyndt dokument må anses for at »forstå« afsenderstatens sprog som omhandlet i forordningen, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har aftalt med sagsøgeren, at

skriftvekslingen foregår på afsenderstatens sprog. Henset til det trufne forbehold i forbindelse med besvarelsen af det første spørgsmål er det nødvendigt at besvare det andet spørgsmål.

80 Med henblik på at afgøre, om en adressat for et dokument, som er blevet forkyndt, forstår afsenderstatens sprog, hvorpå dokumentet er affattet, må domstolen behandle samtlige de indicier, som den er blevet forelagt desangående af sagsøgeren.

81 De procesdeltagere, som har afgivet indlæg, er delte med hensyn til spørgsmålet, om adressaten for et dokument må anses for at forstå afsenderstatens sprog, henset til at han har underskrevet en aftale vedrørende anvendelse af dette sprog som beskrevet af den forelæggende ret.

82 Ifølge Grimshaw er det kun Grimshaw selv, som kan afgøre, om det forstår det forkyndte dokument. IHK Berlin indtager det modsatte standpunkt, nemlig at underskrivelse af en sådan aftale svarer til en accept af, at dette sprog anvendes ved forkyndelse af et retsligt dokument på samme måde som en aftale, som angiver, hvilket værneting der finder anvendelse mellem parterne.

83 De øvrige procesdeltagere, som har afgivet indlæg, er af den opfattelse, at man ikke af en sådan aftale kan udlede et kendskab til det sprog, som dokumentet er affattet på, som omhandlet i artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000, men at den udgør et indicium for kendskab til dette sprog. Weiss samt den tjekkiske regering og den slovakiske regering har navnlig understreget, at graden af kendskab til et sprog, som er nødvendig for at kunne korrespondere på sproget, ikke er den samme som den grad, der er nødvendig for at kunne tilrettelægge et forsvar under en retssag.

84 Den af Grimshaw anlagte fortolkning kan ikke accepteres, idet dette ville svare til at lade forkyndelsens effektivitet afhænge af velviljen hos adressaten for dokumentet.

85 Den af IHK Berlin foreslåede fortolkning kan heller ikke tages til følge. Med henblik på at sikre den effektive virkning af artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000 tilkommer det den kompetente domstol at efterprøve, om betingelserne i henhold til denne bestemmelse faktisk er opfyldt. Underskrivelse af en aftale, som fastsætter, at et givent sprog skal anvendes i forbindelse skriftvekslingen og fuldbyrdelsen af en kontrakt, skaber således ikke en formodning for kendskab til det aftalte sprog.

86 Derimod må det fastslås, at underskrivelse af en sådan aftale udgør et indicium for kendskab til det sprog, hvorpå det dokument, der er blevet forkyndt, er affattet. Dette indicium er så meget desto stærkere, hvis aftalen ikke blot vedrører skriftvekslingen mellem parterne, men ligeledes skriftvekslingen med offentlige myndigheder og institutioner. Dette indicium kan understøttes af andre indicier, eksempelvis det forhold, at dokumentets adressat rent faktisk har forestået skriftvekslingen på det forkyndte dokuments sprog, eller at den oprindelige kontrakt indeholder en aftale, hvorefter der i tilfælde af tvist er værneting i afsenderstaten, eller hvorefter kontrakten er undergivet denne medlemsstats ret.

87 Som Weiss og den tjekkiske regering og den slovakiske regering har anført, er den grad af kendskab til et sprog, som er nødvendig med henblik på en skriftveksling, ikke den samme som den grad af kendskab til et sprog, som er nødvendig for at kunne gøre sine rettigheder gældende under en retssag. Der er imidlertid tale om en faktisk omstændighed, som domstolen skal tage hensyn til i forbindelse med efterprøvelsen af, om adressaten for det forkyndte dokument er i stand til at forstå dokumentet på en sådan måde, at han kan gøre sine rettigheder gældende. Det påhviler domstolen, i overensstemmelse med ækvivalensprincippet, at inddrage måden, hvorpå et retssubjekt med bopæl i afsenderstaten kan forstå et retsligt dokument affattet på denne stats sprog.

88 Det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at den omstændighed, at adressaten for et forkyndt dokument i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har indgået en kontrakt med sagsøgeren, hvori det er blevet aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, ikke skaber en formodning for kendskab til sproget, men er et indicium, som domstolen kan tage hensyn til i forbindelse med sin efterprøvelse af, om adressaten forstår afsenderstatens sprog.

Om det tredje spørgsmål

89 Med det tredje spørgsmål, som er stillet for det tilfælde, at det andet spørgsmål besvares benægtende, ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at adressaten for et dokument, der er blevet forkyndt, under alle omstændigheder ikke kan påberåbe sig denne bestemmelse med henblik på at nægte at modtage bilagene til et dokument, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed indgår en kontrakt, hvori han har aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, og bilagene dels vedrører nævnte skriftveksling, dels er affattet på det aftalte sprog.

90 Det følger af Domstolens svar på det første spørgsmål, at der kan opstilles krav om oversættelse af visse bilag til et indledende processkrift, som er blevet forkyndt, når indholdet af dette processkrift, som er blevet oversat, er utilstrækkeligt med henblik på at fastlægge sagens genstand og årsagen til kravet og sætte sagsøgte i stand til at gøre sine rettigheder gældende med den begrundelse, at disse bilag indeholder visse væsentlige oplysninger vedrørende kravet.

91 En sådan oversættelse er imidlertid ikke nødvendig, når det af de faktiske omstændigheder fremgår, at adressaten for det indledende processkrift har kendskab til indholdet af disse bilag. Dette er tilfældet, hvis sagsøgeren har forfattet disse bilag, eller må antages at forstå indholdet, eksempelvis fordi han har underskrevet en kontrakt i forbindelse med sin erhvervsmæssige virksomhed, hvori han har aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, og bilagene dels vedrører nævnte skriftveksling, dels er affattet på det aftalte sprog.

92 Det tredje spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at adressaten for et indledende processkrift, som er blevet forkyndt, under alle omstændigheder ikke kan påberåbe sig denne bestemmelse med henblik på at nægte at modtage bilag til et dokument, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har indgået en kontrakt, hvori han har aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, og bilagene dels vedrører nævnte skriftveksling, dels er affattet på det aftalte sprog.

Sagens omkostninger

93 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

1) **Artikel 8, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1348/2000 af 29. maj 2000 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager skal fortolkes således, at adressaten for et indledende processkrift, som skal forkyndes, ikke har ret til at nægte at modtage dette dokument, forudsat at dokumentet sætter adressaten i stand til at gøre sine rettigheder gældende inden for rammerne af en retslig procedure i afsenderstaten, når dette dokument ledsages af bilag bestående i dokumentation, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller på et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, men udelukkende varetager en bevisfunktion og ikke er uundværlige med henblik på at forstå sagens genstand og årsagen til kravet.**

   Det tilkommer den nationale domstol at efterprøve, om indholdet af det indledende processkrift i tilstrækkelig grad gør det muligt for sagsøgte at gøre sine rettigheder gældende, eller om det påhviler afsenderen at afhjælpe den manglende oversættelse af et uundværligt bilag.

2) **Artikel 8, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at den omstændighed, at adressaten for et forkyndt dokument i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har indgået en kontrakt med sagsøgeren, hvori det er blevet aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, skaber ikke en formodning for kendskab til sproget, men er et indicium, som domstolen kan tage hensyn til i forbindelse med sin efterprøvelse af, om adressaten forstår afsenderstatens sprog.**

3) Artikel 8, stk. 1, i forordning nr. 1348/2000 skal fortolkes således, at adressaten for et indledende processkrift, som er blevet forkyndt, under alle omstændigheder ikke kan påberåbe sig denne bestemmelse med henblik på at nægte at modtage bilag til et dokument, som ikke er affattet på modtagerstatens sprog eller et af afsenderstatens sprog, som adressaten forstår, når han i forbindelse med udøvelsen af sin erhvervsmæssige virksomhed har indgået en kontrakt, hvori han har aftalt, at skriftvekslingen skal foregå på afsenderstatens sprog, og bilagene dels vedrører nævnte skriftveksling, dels er affattet på det aftalte sprog.

Underskrifter